

ВІСНИК ЦЕНТРУ®

Вплив світової фінансової кризи на Україну

Різкі коливання на фондових і товарних біржах США, банкрутство та продаж найбільших інвестиційних банків Вол-Стріт вплинули на фінансові ринки всього світу, в тому числі й на українські. Економіст МЦПД Олександр Жолудь попереджує щодо можливої суттєвої девальвації гривні

Динаміка фінансового сезону літо–осінь 2008 року

Влітку 2008 року на ринку домінувала тенденція зміцнення гривні. Традиційні витрати валюти населенням під час відпускнуго періоду забезпечували стабільне зміцнення гривні в обмінних пунктах. Навіть початок падіння цін на чорні метали та події на Кавказі не змогли зрушити курс на міжбанку з 4,65–4,7 грн./дол. у серпні. Тоді ринок ще частково відчував проблему ліквідності, що в травні призвело до здорожчання гривні. Щоправда, якщо в липні обсяги купівлі валюти НБУ дорівнювали 2,3 млрд. дол. США, то в серпні – вдвічі менше – 1,2 млрд. дол. США.

Різкий спад обмінного курсу почався у вересні. 1 вересня на міжбанку курс стрибнув зразу на 8,5 копійок. Упродовж наступних двох тижнів спостерігалися невеликі коливання, в середньому менш як на 0,1 копійки на день. Політична криза хоча й підштовхувала нерезидентів до виходу з ринку, проте не мала суттєвого впливу на загальну ситуацію.

Головні зміни почалися 16 вересня. Долар за день виріс на 4,5 копійки, а наступного дня – зразу на 11,5, ще через день – на 7,5 копійок. Усього за три дні міжбанк підняв курс долара вище офіційних 4,85 і перейшов оцінку 5 гривень за 1 долар. Наступного тижня курс продовжував зростати і впритул наблизився до офіційного коридору на 2008 рік – 4,85 плюс 4% (тобто 5,044). Рада НБУ терміново запровадила новий коридор – 4,95 плюс/мінус 8%. Проте і його верхню межу (5,34) було подолано – 9 жовтня на міжбанку долар досяг 5,64. Лише масований продаж

валюти НБУ, що, за оцінками, у жовтні становитиме більш як 1 млрд. дол. США, та адміністративні обмеження імпорту дали змогу “загнати” курс у межі валютного коридору.

Що призвело до зміни курсу та чи стабілізувалася ситуація?

Деякі ділові видання поспішили пояснити зміну курсу виходом на валютний ринок компанії Нафтогаз України, а потім – нерезидентів, що спричинило збільшення попиту на валюту. Попри суттєві обсяги необхідних виплат за імпорт газу найбільшою українською компанією, за цією технічною причиною насправді приховано важливіші за впливом макроекономічні фактори. Адже якщо згадати весну цього року, тоді посилення гривні теж пов’язували з Нафтогазом – а саме з його невиходом на ринок наприкінці I кварталу. Однак і після того, як компанія купила валюту, курс не повернувся до попереднього значення.

Чинники, що тиснуть на обмінний курс, мають глобальну природу. З одного боку, відбулося настільки різке падіння світових цін на чорні метали, що деякі українські підприємства були змушені зупинити виробництво. Нагадаємо, що експорт металопродукції надзвичайно важливий для зовнішньої торгівлі України. У першому півріччі 2008 року експорт чорних металів дав 38,6% усіх доходів від експорту. Проте вже у серпні та вересні обсяги виробництва в українській металургії впали на 8,6% та 17% відповідно до аналогічних місяців минулого року. Це стало результатом падіння цін на чорні метали з рекордних 1 100 дол./т у липні до 500–600 дол./т у жовтні.

Мережі партнерства Україна–НАТО щодо підвищення обізнаності громадянського суспільства

МЦПД разом з Центром Разумкова започаткував проект “Мережі партнерства Україна–НАТО щодо підвищення обізнаності громадянського суспільства” за фінансового сприяння Міністерства науки і освіти України.

У рамках проекту розроблено цикл навчально-практичних заходів, спрямованих на запровадження в Україні єдиних методологічних засад розбудови раціональної системи забезпечення національної безпеки.

Аудиторія заходів – фахівці профільних структурних підрозділів центральних органів виконавчої влади, навчальних закладів і наукових установ України.

Перший семінар відбувся 16 жовтня 2008 року. Його учасники висловили впевненість в актуальності запропонованої ініціативи громадських організацій і готовність взяти активну участь у розробленні, узгодженні та запровадженні професійної мови спілкування і методологічних підходів до вирішення проблем у секторі безпеки.

До кінця 2008 року заплановано ще чотири серії лекцій, експертних обговорень, круглих столів, які завершаться виданням методичного посібника із зазначеної проблематики.

Охочих брати участь у цих заходах просимо звертатися до менеджера проекту Сергія Донського за телефоном (050) 311 65 02 чи електронною поштою donskoy@asta.edu.ua.

З іншого боку, Україна, так само як і більшість інших країн Центрально-Східної Європи, що мають великі дефіцити поточного рахунку платіжного балансу, майже миттєво позбулася джерел для фінансування цього дефіциту. Під час світової фінансової кризи інвестори почали активно вилучати кошти з ринків, що розвиваються. Дефолтні свопи (Credit default swaps), які опосередковано показують мінімальний розмір ставок, за якими можна залучити кошти, для державних цінних паперів України зріс з майже 500 базових пунктів у січні-липні цього року до 1 550 б.п. Таким чином, якби уряд вийшов із запозиченнями, він мав би пропонувати за ними більш як 16% річних у валюті. Для приватних позичальників це означає практично повне закриття ринку зовнішніх запозичень через надвисокі ставки.

З огляду на дедалі вищий зовнішньоторговельний дефіцит, зниження цін на чорні метали й очікуваний черговий стрибок цін на імпортований газ із початку 2009 року гривню найближчим часом чекає подальше зниження. НБУ поки що не давав чітких повідомлень про те, як він збирається боротися з наслідками фінансової кризи.

Україна на роздоріжжі

Уряд уже зараз має обрати чи запровадити тимчасову стабільність адміністративними методами чи перейти до стрімкого ослаблення національної грошової одиниці. НБУ вже вдався до адміністративних заходів: зокрема стримування імпорту (через ускладнення кредитування імпортерів) і пряме вливання валюти через міжбанківський ринок для підтримання платоспроможності приватного сектору за зовнішніми зобов'язаннями. На тлі політичного протистояння, що загострюється через позачергові вибори, стабільність є надзвичайно важливою. Проте адміністративними методами можна додатково посилити вже наявні дисбаланси і в банківській системі, і в реальному секторі. Тому за невідворотного ослаблення адміністративного контролю можуть відбутися набагато стрімкіші коливання курсу.

НБУ вже зараз треба готувати бізнес і населення до можливого суттєвого ослаблення гривні. Хоча у період кризи посилення втручання держави є цілком слушним, економічна ситуація, що склалася в Україні, потребує зміни курсу. За поточної тенденції падіння цін на світових товарних

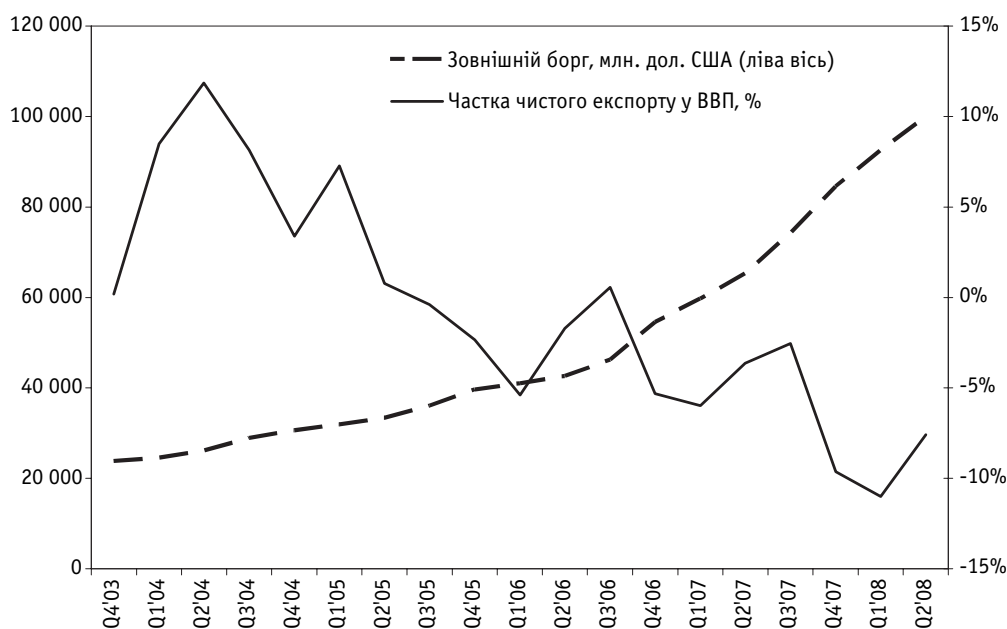
Тим часом

Триває робота над проектом "Потенціал і його реалізація", який МЦПД реалізовує спільно з Conference Board of Canada за підтримки Канадської агенції міжнародного розвитку. Зокрема експерти МЦПД розробляють інтегральний рейтинг областей України, який вимірюватиме якість життя. У дослідженні також буде приділено увагу проблемі якості довілля та ставлення населення різних регіонів до цієї проблеми. Результати дослідження будуть представлені в другому випуску публікації "Потенціал і його реалізація".

ринках валютні доходи від експорту знижуватимуться навіть за незмінних фізичних обсягів експорту. Водночас суттєвого падіння більшості імпортованих цін, разом з інвестиційними товарами і газом, не відбудеться. Таким чином, зовнішньоторговельний дефіцит збільшуватиметься, а фінансувати його буде дедалі складніше. ■

За додатковою інформацією звертайтеся, будь ласка, до економіста МЦПД Олександра Жолудя за телефоном (044) 272 10 50 чи електронною поштою ozholud@icps.kiev.ua.

Графік 1. Зовнішній борг України та частка чистого експорту у ВВП

Джерела: Держкомстат, НБУ

вісник центру є щотижневою публікацією Міжнародного центру перспективних досліджень, що розповсюджується електронною поштою. Якщо ви хочете бути внесеними до списку розсилання бюлетеня, надішліть інформацію про себе на адресу: marketing@icps.kiev.ua.

Редактор **вісника центру** Ольга Львова (olvova@icps.kiev.ua)
Телефон: (044) 484-4400.
Передрук матеріалів дозволено з відома Центру.

Міжнародний центр перспективних досліджень – незалежна дослідницька організація, що має на меті інтелектуальну підтримку процесу ухвалення політичних рішень в Україні.

Директор Центру Володимир Нікітін.

Адреса: вул. Пимоненка, 13а, Київ, Україна, 04050
Телефон: (044) 484-4400. Факс: (044) 484-4402
Web: <http://www.icps.com.ua/>